

Myötätuulta
Merimaskussa

II/2000

Julkaisija:
Merimaskuseura r.y.

Toimituskunta:
Terttu Kraemer,
Maarit Lineri

Taitto/
Sivunvalmistus:
Maarit Lineri

Painopaikka:
Kirjapaino Printteri
Raisio

ISSN 1238 - 108X

Seuran puheenjohtaja:
Martti Mäkilä,
p. 4369 682

Sihteeri ja rah. hoitaja:
Terttu Kraemer,
p. 040-716 4808

Kannen kuva:
"Oravan kotitalo"
Maarit Lineri

Etuoikeutena merimaskulaisuus

Särkän sillan ylittäminen on aina maisemaelämys sille, jolla silmää on. Aivan henkeäsalpaavan upea se on auringonlaskun aikaan iltaruskon jäljittelemättömässä väriloistossa; tämä tuskin jää keltään huomaamatta. Kotiinpaluu tällaista maisemänäyttämöä pitkin luo pakostakin mielikuvan, että on todella hienoa olla merimaskulainen, kuulun harvoin valittuihin

Särkän, tämän paikkakuntamme porstuan, uskon olevan yhtenä virikkeenä sille myönteiselle mielikuvalle, joka pitäjästämme on vallalla. Toki on olemassa koko joukko muitakin, viime kädessä tärkeimpiäkin tekijöitä, kuten hyvä taloudellinen tila, tieyhteydet, palveluiden toimivuus muun muassa, mutta ensivaikutelma on aina ensivaikutelma

Ensivaikutelma on samanaikaisesti sekä kannustin, että painolasti. Useimmiten koettu hieno elämys kannustaa ajattelemaan myönteisesti vähän kaikesta ja sen mukaisesti myös toimimaan hyväksi koettujen asioiden eteen. Voimakas elämys voi toisaalta kääriä koki-jansa sellaisiin vaippoihin, joiden läpi katsottuna tuskin mikään enää tuntuu miltään. Merimaskulaiselle itselleen käsitys kotiseutunsa erinomaisuudesta on selviö ja nostaa rintaa rottingille. Saman tien olemme kuitenkin kapaloineet itsemme keskoskaappiin kaikkien ihmeteltäväksi. Joka ilmansuunnalla odotetaan, miten tätä ihmelasta kasvatetaan aikuisiksi

Kotiseututyötä tekevällä suurin painoarvo asettuu asuin- ja luontoympäristön oivaltavalle kehittämiselle. Yksi kuva puhuu enemmän kuin tuhat sanaa, on sanontana syytä pitää mielessä tässäkin. Kohtelu, jolla me tänä päivänä ympäristöämme käsittelemme, on asiana numero yksi - jopa matkan verran edellä muita. Maisemakuvaan vaikuttamisen kokevat yhtäläisesti täkäläinen asuja kuin erilaiset pörssimittaritkin sekä tässä ja nyt, että tulevana vuosikymmenistä vuosisatoihin

Miten maisemakuva sitten on muuttumassa? Aurinkoa tuskin saadaan suistettua kierroltaan - iltaruskon ilotulitus on siis varmasti säilyvä luonnonvara. Vesistöt ja metsät saavat sen sijaan kokea kovia. Esimerkkinä vaikkapa Merimaskun kotimaisema. Taattistenjärveen peilautuva, satoja vuosia varttunut kilpikaarnamännikkö on vesakoitumisen myötä kuolemassa pois. Alkaneen tuhon voi keskeyttää vain ripeästi toteutettu raivaus ja vaikkapa lampaanlaidunnus. Maa- ja metsätalouden tehosovellukset arpeuttavat siellä täällä maisemaa sukupolvien ajan, ellei toimenpiteissä noudateta tervettä harkintaa ja yksituumaisuutta. Villivuorta uhkaava louhinta- ja murskaustoiminta tuottaa näkyvän jäljen lisäksi melusaasteen - liikennemelun lisänä aikamoinen maisematekijä sek.

Pelissä on tulevaisuutta ajatellen paljon. Sen sijaan, että nyt pähkäillään, kuka tekee tai on tehnyt, tulisi kysyä, **mitä tehdään ja kun tehdään niin, mieluummin oikein.**

"Hyvää tekevä ympäristö on voimavara, jota tulisi vaalia. Ihmisen mielenterveyden kannalta on tärkeää säilyttää näköalapaikkoja ja puistoja." (Ympäristöpsykologi Kalevi Korpela, HyväTerveys 11/2000)

Martti Mäkilä

Terttu Kraemer

Kotiseututyön haasteet 2000-luvulla

haastattelemalla merimaskulaisia. On muisteltu satavuotiasta koulua, entisaikojen kauppiaita, erilaisia ammatteja, koluttu kirkon historiaa ja monia, monia muita vanhoja asioita, mutta paljon on vielä tallentamatta. Myös nykyhetken asioita tuodaan sopivasti esille, koska ne ovat jo huomisen historiaa. Tämä on perinnetoiminnan

nään, vaikka asutaankin jollain toisella paikkakunnalla, on sekin oikeastaan kotiseutua. Tilastokeskuksen laskujen mukaan keskiarvolapsi muuttaa ennen täysi-ikäistymistään kaksi kertaa, joka kolmas jopa yli sadan kilometrin päähän. Jokainen muutto vaikuttaa siellä, mihin tullaan sekä lähtöpaikassa, jokainen muutto vaikuttaa muuttajaan.

Tehtävät ja haasteet odottavat tälläkin vuosisadalla kotiseutuaktiiveja. Aikakaudet muuttuvat, selviämmekö haasteista, pysymmekö muuttuvien asioiden mukana, ymmärrämmekö kunkin ajan merkityksen?

Yhteistyölinjauksia

On selvää, että kotiseututyötä jatketaan 2000-luvulla kuten tähänkin saakka. Henkistä ja aineellista perintöä kootaan ja mahdollisuuksien mukaan tutkitaan. Monella meistä ei ole enää henkilökohtaista suhdetta vanhoihin esineisiin kuten rukkeihin, viilikeloihin tai hevosajan ajokaluihin, joita kuitenkin kunnioitamme historian osasina ja esineinä. Kotiseututyössä tulee käytännön pulmia juuri tällä loholla, miten tallentaa vanhat radiot, puhelimet, polkupyörät, entisajan televisiot, hetekat, museoikään eh-tineet muovitavarat ja monet muut, jotka eivät mahdu käytettävissä oleviin tiloihin. Tässä tarvitaan monien tahojen yhteistyötä ja yhteistoiminnan linjauksia. Kotiseututyössä on pakko miettiä vakiintuneen ja muuttuvan suhdetta ja miten tavoittaa tämän hetken olennaisuus, juuri se mitä halutaan nähdä ja kokea. Yksi kotiseututyön tärkeimmistä tehtävistä on paikallisesti rakentaa siltoja eri aikakausien välille.

Merimasku-Seura julkaisee Myötätuulta Merimaskussa -lehteä kaksi numeroa vuodessa. Juuri tähän olennaisuuteen Merimasku-Seura pyrkii tallentaessaan Myötätuulta Merimaskussa -lehden erilaisia juttuja tapahtumista

Monena kesänä ei tätä näkymää enää nähdä. Kotiseutumme kasvat muuttuvat koko ajan.

tallentamista parhaimmillaan. Yhä useammat kotikuntamme ulkopuolellakin ovat olleet kiinnostuneita lehtemme sisällöstä. Lehti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, kesällä ja mahdollisuuksien mukaan joulukuksi. Lehdet jaetaan kaikille kuntalaisille ja kesänumero lisäksi niille kesäasukkaille, joilla on postilaatikko. Ellei ole postilaatikkoa, lehden voi aina noutaa Kollolan kotiseututalon kesäkahviosta.

Monta kotiseutua

Yhä useammalla suomalaisella alkaa olla useimpia elämisen piirejä. Puhutaan kahdesta kotiseudusta siis syntymäpaikasta ja siitä, mihin joudutaan muuttamaan opiskelun, työn, asunnon tai perhesuhteiden takia. Työympäristö, mihin päivittäin men-

Tästä syystä kotiseutuyhdistys onkin päättänyt jakaa vuosittain pidettävässä tilaisuudessa uusille kuntalaisille Myötätuulta Merimaskussa -kansion, joka sisältää aikaisemmat vuosikerrat. Myötätuulta Merimaskussa -lehti on oivallinen keino uusille kuntalaisille tutustua kotiseutunsa historiaan.

Kunkin ajan merkitys

Kotiseutuväen nimenomaisena tehtävänä on osoittaa eri sukupolvien osuus paikallisissa miljöissä ja kokonaisuusien arvo. Kunkin ajan merkityksen oivaltaminen vaikuttaa joskus rauhoittavastikin, ainakin se saa meidät ajattelemaan. Tietämys on hyödyllistä. Siitä syystä on tärkeää, että yhdistykset sekä vastuuhenkilöt tuntevat tarkoin uuden maankäyttö- ja rakennuslain.

Kotiseutujärjestöillä on oikeus ja velvollisuuskin kysellä, mikä on välttämätöntä. Arvokeskustelu on usein johtanut ja johtaa vastakin asioiden perusteelliseen harkintaan. Turhan usein vanha joutaa väistymään suunnittelijoiden ja rakentajien uuden tieltä. On selvää, että asuntoja tarvitaan ja elinkeinoelämän pitää kehittyä hyödyksemme, mutta

tajuammeko uutta luodessamme erilaisten kulttuuriympäristöjemme arvon?

Kulttuurimiljöö puolesta

Ympäristön rakentamisesta kiisteltäessä ovat pelissä myös sellaiset arvot kuin kauneus, viihtyisyys ja harmonia, mutta niiden todistaminen ja arvioiminen tieteen voimalla on olennaisesti vaikeaa. Jokainen kansallismaisema, maisematie, yksittäinen luonnonsuojelukohde tai kulttuurimiljöö vaikuttaa esimerkkinä kiinnittäen ajatuksia tiettyihin arvoihin. Herää hedelmällisiä kysymyksiä, mitä meidän tienoollamme saadaan tehdä? Kun uuden maankäyttö- ja rakennuslain hengessä puututaan ympäristön käsittelyyn, kysymyksiä nousee yhä enemmän jokapäiväisen elämän tasolta? Onko puusto arvokkaampi hakattuna kuin suojeltuna? Onko oikein hakata uhkea metsikkö tai hävittää harju moottoriväylän takia? Uuden asuntoalueen rakentaminen tietää lintujen häätämistä, ovatko lintujen pesät tärkeämpiä kuin ihmisten asunnot? Toisinaan kansalaisjärjestöjen puuttuminen asioihin mitätöidään leimaamalla heidät haihattelijoiksi, Kuitenkin tutkijat tietävät, mitä luonto

kestää ja mitä ei. Onneksi kansalaisten tietämys lisääntyy kaiken aikaa.

Olisikin ehdottoman tärkeää, että kotiseutuyhdistykset voisivat tehdä yhteistyötä koulujen kanssa ja antaisivat eväitä kotiseudun tarkasteluun jo varhaisessa lapsuudessa. Merimasku-Seura onkin omalta osaltaan antanut mahdollisuuden lapsille ja nuorille käydä tutustumassa mm. Kollolan kotiseututalon perinneyhtelyihin. Myös kotiseutuaiheinen ainekirjoitus tuotti paljon hyviä kirjoituksia, joita ulkaistiin perinnelehdessä. Paljon enemmän voitaisiin varmaan vielä tehdä yhdessä. Kotiseudusta voidaan tehdä luonnontieteellisiä havaintoja, valokuvasarjoja, lehtikirjoituksia tai CD-rommikin saattaisi olla nykyaikaa. Esimerkiksi peruskoulun 5. ja 6. luokkalaisten saattaisivat seurata diakuvin väritettyä muistelua entisajan kouluruokailusta tai taskurahojen suuruudesta entisaikaan.

Kulttuurin muotoutuminen

Vuonna 1992 perustettu Merimasku-Seura on varsin nuori kotiseutuyhdistys, joka hakee vielä omia toimintamuotojaan. Siitä huolimatta toiminta on ollut monipuolista ja vireää, vaikka toimintaresurssit ovat olleet vähäiset. Etupäässä johtokunnan jäsenet ja useimmiten samat ihmiset vuodesta toiseen pyörittävät tapahtumia. Yli kahdeksankymmentä jäsentä käsitävässä yhdistyksestä luulisi löytyvän aktiiveja enemmänkin! Olisi hauska tietää, paljonko kuluu aikaa ennen kuin Merimaskuun muuttaneet alkavat samaistua asuinpaikkaansa? Meneekö vuosia vai vuosikymmeniä ennen kuin kehittyä sellainen ruokamultakerros, jota ainakin kotiseutuväki tarvitsee ja että syntyy pysyvä kiinnostus kotikun-

Menneiden polvien työstä kertovat jo levon saaneet heinäseipäät. Läbes joka päivä Merimaskussa törmää historiaan ja katoavaan kulttuuriin, mutta huomaammeko sitä?

Villivuoren pirunpelto kertoo muinai-suudessa tapahtuneesta luonnon villistä voimasta.

Lössiranta kirkonkylässä, tulevaa historiaa.

nan tapahtumiin. Kysymykset koskevat meitä kaikkia.

Yhdistyksen hoitaessa paikallisia perinteitä, museoasioita, muistitietoa ja toimiessaan elinympäristön hyväksi tai järjestäessään tapahtumia se tekee kulttuurityötä. Mutta jos yhdistys käsittelee esimerkiksi lasten päivähoitoa, koulutiloja tai liikennettä, sitä ei juuri mielletäisi kulttuuritoiminnaksi. Kotiseudun kulttuuri muotoutuu kuitenkin erilaisista elementeistä samalla kun siihen yhtyy vaikutteita ulkopuolelta. Onnellisessa tapauksessa kasvaa yhteistunnetta.

Paikkakunnan kulttuuriseen kokonaisuuteen kuuluu myös kunta. Ainakin Merimaskussa on ymmärretty, että kotiseutuyhdistyksessä on kansalaisvoimaa. Myös eri puolueiden jäsenet ja kannattajat voivat yhdessä toimia kotiseudun kehittämiseksi tavallaan puolueettomalla maaperällä.

Mitä tehdä?

Joskus kotiseutuväellä on houkutus vetäytyä kirjavalta kentältä tuttuihin työmuotoihin, toisaalta askarruttaa myös haasteiden paljous. Keskeistä vastuuta kotiseututyöstä on tavallisesti kantamassa vain 10-15 henkilöä ja useimmilla heistä on myös päivätyönsä, muita velvollisuuksia tai muita harrastuksiaakin.

Mitä osaamme sitten tehdä kuntalaisten keskinäiseksi lähentämiseksi? Entä miten pystymme syventymään asuinsijoihimme niin, että niistä tekemämme havainnot sykähdyttävät? Mikä innoittaa meitä suorastaan näkyihin? Kotiseututyön eräänä tavoitteena on kulloinkin valaista, missä ollaan.

Erinomaisen tärkeätä olisi historian kannalta saada kotiseutuarkistoihin turvaan vähänkin merkittävä paikallinen aineisto sekä mahdollisimman

Vain harvat enää taitavat edellisten polvien arkisimpiakaan askareita. Aidon risuaidan teko kuuluu yhtenä joukkoon

Kollolan kotiseututalolta voidaan Merimasku-Seuran toiminta katsoa alkaneen. Sen ympärille pyritään joka kesä kehittämään mahdollisimman monia kunnassa sekä kesällä, että talvella asuvia kiinnostavaa toimintaa.

Kirkon ympäristö on sekin muuttunut lähes kolmessasadassa vuodessa. Puusto ympärillä kasvaa, hautausmaata on laajennettu. Ise kirkko sen sijaan kertoo vuosisataisesta rauhasta.

edustava kuva kunkin ajan elämästä. Nykyinen valokuvaus- ja filmausinnostus tuottaa päivittäin kuvia kotiseudusta, mutta monellako paikkakunnalla on

suunnitelmallisesti kuvattu vaikkapa perhejuhla tai erilaisia leikkejä tai elinkeinoelämää? Suhteellisen harvat tulevat myöskään ajatelleeksi omien ja sukunsa papereitten historiallista arvoa. Otpa yhteys kotiseutuyhdistyksen ennen kuin alat hävittää papereita. Elämme nykyisin sähköpostien ja tekstiviestien aikaa, jotka ovat tulleet kirjeenvaihdon ja kirjepostin tilalle. Tässäkin on yksi tärkeä toimintamuoto siirtymässä historiaan.

Kotiseutuväen roolina on muistuttaa kaikesta tästä!

Lähteenä Suomen Kotiseutuliiton puheenjohtajan Aarne Laurilan kirjoitus Hidenki-vi-lehdessä.

Nuoriso ja vapaa-aika

Syntiä, pikku pahetta vai harmitonta hauskaa

Markku Lehto

Taistelu nuorison sieluista on aina ollut kovaa. Kirkko ja "maallistuminen" ovat kumpikin yrittäneet vetää nuoria puoleensa. Vaikka nuorisolla ei ollut vielä sata vuotta sitten varsinaisia vapaa-aikaongelmia oli joutenolo eräs "synnin" esiaste.

Maleksiva nuoriso kyläteillä ja kujilla ärsytti vanhempaa väkeä. Siksi alkavilta kirjastoilta odotettiin paljon 1800-luvun lopulla nuorten lukuharrastuksen lisäämiseksi ja heidän pysymisekseen kotitanssivilla.

Hilpeästä tunnelmasta kylätappeluksi

Kansantanssit ja piirileikit katsottiin vielä soveliaiksi seurustelutavoiksi nuorten kesken. 1800-luvulla kehittyneet seurapiiritanssit toivat muassaan rahvaan "hyppy", jolloin tanssia hytkyteltiin pelimannimusiikin saattamana myös maaseudulla. Kirkonkokous oli aina vastustanut ja tuominnut tanssin ja se oli luvallista vain häiden yhteydessä. Siitä huolimatta luvattomia tansseja pidettiin. Eräänä tällaisena on historiankirjoihin jäänyt Lempisaaren kartanon rannassa pidetyt laituritanssit juhannuksena 1888. Kyseisenä juhannusaattona oli kokoontunut runsaasti nuorisoa pelimannitansseihin, joihin oli saatu lupa kartanon isännältä vapaaherra Carl August von Haartmanilta Laivalaiturilla tanssittiin ja mieliala oli "hilpeä", kuten aikalainen asian ilmaisi. Myöhemmin illalla syntyi sitten "kylätappelut", joista syntyi vammoja osapuolille ja joita puitiin myöhemmin käräjilläkin. Näissäkin tansseissa oli mukana myös useita veneillä

tulleita Merimaskun nuoria. Talonpoikainen väki oli jakautunut kahtia. Pitäjässä oli tuohon aikaan talollisia, jotka eivät tuominneet nuorten "irrottelua" kovin vakavana syntinä ja luovuttivat joskus suulinsa tai riihensä, jopa salikamarinsa nuorten käyttöön. Merimaskun kuntakokoukseen kyseinen asia tuli vuoden 1891 aikana ja tanssia vastustavien ryhmä voitti äänestyksessä. Tilaisuuksien järjestäminen kiellettiin ja samalla kokous määräsi sanktion moisesta toiminnasta ja uhkasi tilansa luovuttavia "sakon haastolla".

Sota-ajat poistavat huvitukset

1900-luvun alkupuolet olivat pitäjässä uskonnollisen herätysliikkeen vuosia. Hannulan herätysliikkeen voimakas vaikutus tuntui seurakunnassa pitkään. Myöhemmin syttynyt maailmansota ja sitä seurannut sisällissota loi puolestaan levottomuutta yhteiskuntaan. 1910-luvun lopulla pitäjään syntyi Nuorten Kristillinen Yhdistys, joka yritti parhaansa mukaan tehdä kristillistä nuorisotyötä. Myös suojeluskuntajärjestön paikallisosasto aloitti toimintansa Merimaskussa hetimiten veljessodan jälkeen. Sen toimintapiiriin kuului myös nuorisokasvatus ja urheilu eri muodoissa. Olot vapautuivat vähitellen. Nuorison "sieluista" taistelivat

nyt rintarinnan toiminnallaan seurakunta, suojeluskunta sekä myöhemmin perustettu urheiluseura. 1920-luvulla myös tanssiin suhtauduttiin jo suojeammin. Paikallinen suojeluskunta järjesti tanssitilaisuuksia mm. Killaisten suulissa, jonne väkeä tuli laivoilla aina Turusta asti.

Vasta 1930-luvulla valmistui pitäjän ensimmäinen julkinen rakennus, jossa voitiin pitää erilaisia maallisia tilaisuuksia. Paikallinen merisuojeluskunta rakensi toimitalon nykyisen Killaistentien varteen. Sotien jälkeen talo on tunnettu Maamiesseuran talona. Sota aika kielsi myös nuorison kaipaamat tanssitilaisuudet. Syy ei ollut enää tanssin synnillisyydessä, vaan muissa tekijöissä. Sotien jälkeen myös huvitteluolot palautuivat jälleen normaaleiksi. Maamiesseuran talolla esitettiin muun muassa elokuvia, pidettiin tansseja ja järjestettiin ohjelmallisia iltamia. Liikenneolosuhteet mahdollistivat myös nuorison liikkumisenhuvien perään kauemmaksikin. Omia henkilöautojakin alkoi olla taksien lisäksi, mutta polkupyörä oli kuitenkin vielä useimpien "peli" 1940-luvun lopulla.

Lavatanssien aikaa

Kuten havaitaan on nuoriso aina ollut vanhemman väen huolen kohteena. Jokainen aikuistunut tietää, että on ollut aihetta, mutta myös ylireagointia. Energinen nuoriso on aina keksinyt tekemistä, jota vanhempi väki ei ole hyväksynyt. Aikaisemmista "synneistä" osa on jo ilmeisesti vanhentuneita, kun taas uusia paljon vakavampia on tullut tilalle. Näin aika muuttuu ja muuttaa ajatteluumme.

MERIMASKUN KIRJASTO

120 VUOTTA

Merimaskun lainakirjaston 100 -vuotishistoriikki, vuonna 1980

Anneli Kajander

Merimaskun kunnan lainakirjasto perustettiin sata vuotta sitten tarjoamaan kuntalaisille hyvää, opettavaista ja huvittavaista lukemista.

Lainakirjaston virallinen perustamispäivä on maaliskuun 2. päivä vuonna 1880, jolloin "Jalon ja rakkaan suuriruhtinaamme, Hänen korkean Majesteettinsa Keisari Aleksander toisen muistoksi, Hänen viidenkolmatta vuotisen hallituspäivänsä johdosta" kirjasto perustettiin Turun ja Porin läänin sekä Ahvenanmaan virkaatekevän kuvernöörin päätöksellä.

Perustamispäätöstä seurasivat tiukkasanaiset säännöt Merimaskun kirjastolle. Säännöissä määrättiin kirjasto olemaan vastaisesti kunnan huoneessa - tai ainakin paikan tulee olla lähellä kirkkoa. Lainakirjaston hoitoa pitämään kunnan tuli valita jokaisen kolmen vuoden kuluttua johtokunta kirjallisuutta harrastavista ja hyvämaineisista kuntalaisista. Johtokunnan kokouksessa puolestaan valittiin kirjastonhoitaja - joko vanha tai uusi - miten tarpeelliseksi nähtiin.

Vuosikokouksessa johtokunnan tuli tarkastaa, jos kaikki kirjat ovat tallella eli tunnetuilla lainaajilla sekä piti päättää uusien kirjojen ostosta, jos tarvitaan, sekä päättää vanhojen parantamisesta. Itse johtokunnan jäseniä koski sääntö, että jos jäsen jäi pois kokouksesta, niin häntä sakotettiin kahdella markalla, joka, kuten kaikki muutkin sakot, tulivat lainakirjaston kassaan.

Kirjastonhoitajan tuli aina sunnuntaisin ennen kirkonmenoja papinkellon soimiseen asti ja jälkeen kirkonmeno-

Tästä avautui tie kirjojen maailmaan. Merimaskun kirjaston ovi kunnantalon yläkerrassa silloin joskus.

jen vähitenki yhden tiiman ajan olla ulosantamassa ja vastaanottamassa lainakirjaston kirjoja. Lainauspäivä sekä takaisintuontipäivä samoin kuin sakot rahassa oli tarkasti merkittävä ylös. Huolimattomasta viranhoidosta kirjastonhoitajaa sai sakottaa enintään 10 markalla.

Lainausoikeus oli jokaisella kuntalaisella ilman mitään vuokraa. Lainajailla oli oikeus saada kirja, jonka hän tahtoi, lainaksi niin moneksi viikoksi kuin sekä kirjan kanteesta että lainakirjaan merkittynä seiso. Silloinen sakko ylipidetyltä kuukaudelta oli 10 penniä, josta määrättiin tarkemmin seuraavaa: Lastensa edestä tulee vanhempien maksaa lainakirjastoon tulevat sakot, palkollisten edestä haltijoiden ja vaivaisten edestä vaivauskassan.

Perustamispäätöksen jälkeen ensimmäinen Merimaskun lainakirjaston

kokous pidettiin huhtikuun 1. päivänä 1880 Merimaskun kunnan huoneessa, mistä jäljempänä käytettiin nimitystä kunnan tuvan kamari. Vuonna 1931 kirjasto sai kunnantalolta oman huoneen. Kolme vuotta myöhemmin vaurastuttiin jälleen sen verran, että Iskolaaan perustettiin oma lainausasema, jonne kirjat toimitettiin kantakirjaston kirjavarjoista.

Ensimmäisessä kokouksessa valittiin kirjastonhoitajaksi opettaja Johan Nordlund 15 markan vuosipalkalla. Johtokunnan ensimmäinen puheenjohtaja oli kirkonvartia E.Östmannson ja jäsenenä kirkkoväärtti J.Sandelius, talonpoika H.Lehtinen, rusthollari H. Sannanen, talollinen G.Kukolainen ja siltavouti E.Wideroof.

Kirjoja päätettiin ruveta lainaamaan heti seuraavana sunnuntaina, joskaan mistään ei käy selville, mistä kirjoja tuolloin oli saatu tai ostettu tai paljonko niitä oli. Ensimmäisen kerran kirjamäärä mainitaan vuoden 1882 kohdalla, jolloin kirjastossa kerrotaan olleen 179 kirjaa.

Arpajaisilla ensimmäiset varat

On ilmeistä, että lainakirjasto ei heti perustamisensa jälkeen juuri ollut varoissaan, joten jo ensimmäisessä kokouksessa päätettiin pitää kirjaston hyväksi arpajaiset Lierannan Itätalossa, mistä saatiin huoneet ilmaiseksi. Arpajaiset tuottivat 439,45 markkaa sekä lisäksi ne tuottivat vapaaehtoisia tuloja 20,60 markkaa.

Vasta vuonna 1920 myönsi kunnantaluusto ensimmäisen avustuksen kirjastolle suuruudeltaan 150 markkaa. Kymmenen vuotta myöhemmin osallistui valtio kirjaston tukemiseen 500 markalla. Tuolloin kuitenkin luovuttiin valtion myöntämästä avustuksesta, koska sen saamisesta ja käyttämisestä

olivat voimassa kovat määräykset. Avustuksen vastaanottamatta jättäminen aiheutti kuitenkin sen, että kirjaston aukioloaika jouduttiin jättämään yhteen kertaan ja yhteen tuntiin viikossa.

Kirjaston melko säännölliseksi tulolähteeksi muodostui vuodesta 1893 lähtien ns. viinaveroraha suuruudeltaan 60 markkaa. Viinaveroraha oli veroa, jota kannettiin viinanpoltosta, joka noihin aikoihin oli laillista, mutta verotettavaa. Silloin tällöin kirjaston johtokunta päätti olla vastaanottamatta verorahoa ja luovutti ne kansakoulun tai sen kirjaston tai kiertokoulun hyväksi.

Myös satunnaiset tulot kartuttivat kirjaston varoja. "Melkein kuin tietämättään on kirjasto saanut tänä vuonna 20 markkaa. Eräs kuntalainen oli luvottomasti käytellyt ketunmyrkyä. Paikkakunnan oikeudenvalvojat tuomitsivat myrkyttäjän maksamaan sakkoina mm. kirjastolle 20 markkaa. Kettujen hengen päälle käyminen on siis ollut kirjastolle elämäksi." (Ote pöytäkirjasta vuodelta 1902) Toisaalta kirjasto jopa lainasi varojaan, mutta vain hyväksyttävillä lainaajilla. Myös varattomille, mutta eteville koululaisille myönnettiin stipendejä lukuhaluja edistämään.

Kirjaston suurimmat menot koostuivat kirjastonhoitajan palkasta, kirjojen sitomisesta aiheutuneista kustannuksista sekä tietojen kirjojen ostopista, joskaan niitä ei vuosittain kovinkaan runsaskätisesti hankittu. Lisäksi ulosmenoissa oli mm. lätkkiä, pännän teriä sekä gummia.

Säännöt olivat vain sääntöjä

Kirjastotoiminta lähti Merimaskussa melko mukavasti käyntiin, joskin jo alkuvuosina oli havaittavissa, että säännöt eivät tuohon aikaan olleet aina muuta kuin kirjoitettuja korulauseita: johtokunnan jäsenet saivat tuostakin maksaa sakkoja niin luvottomista poissaolosta kokouksista kuin myös lainakirjojen viivästyneisistä. Johtokunnan jäseniltä saatavat oli melko helppo perä, mutta hankalampia tapauksia olivatkin jo varsinaisten lainaajien saamat sakot. Tästä aito maininta on se, miten Lukkaraisten renki Kalle oli pitänyt 10 kuukautta kirjaa yliaikaa ja näin ollen isäntäväki velvoitettiin maksamaan sakot. Määräystä ei kuitenkaan voitu toimeenpanna, koska renki Kalle ehti ennen sitä karata palvelupaikastaan. Taru ei kuitenkaan kerro sitä, oliko kyseessä kenties samainen Kalle, jota myöhemmin epäiltiin Suomen kansan

satuja ja tarinoita -kirjan katoamisesta kirjastosta. Tuolloin Kalle oli renkinä Riittonpäässä ja katoamisesta vaadittiin neljän markan sakkojen maksamista.

Lainajaat eivät aina tainneet muutenkaan olla selvillä kirjastolaitoksen hienoista systeemeistä, koskapa heti alkuvuosilta löytyy seuraavanlainen maininta: "Koska on syntynyt pahoja rettelöitä siitä tavasta, että antavat toi-

Kirjaston kirjaröykkiöt muistuttivat vähitellen antikvariaatin hallittua kaosta.

nen toisillensa kirjoja tuomatta niitä takaisin, päätettiin kieltää sen kaltainen tapa ja että jokainen lainaaja toimittaa kirjan kirjallainastoon takaisin."

Kirjoihin ei liikaa tuhlattu

Kuten jo aiemmin todettiin, ei kirjoja tosiaankaan hankittu kovin runsaasti eikä joka vuosi ollenkaan: "Kysymyksen otettua, jos uusia kirjoja tarvitaan ostaa kirjallainastoon, vaan kun asiaa tarkemmin mietittiin tultiin siihen päätökseen, että ne voivat riittää tälle lukijakunnalle." (Ote pöytäkirjasta vuodelta 1881)

Ensimmäisiä ostettuja kirjoja, jotka on nimeltä mainittu, olivat neljäs Wälskärin kertomus, Lokkiluoto, Neuvoja kristillisestä lasten kasvattamisesta ja Björkqvistin Postilla.

Kirjojen lisäksi kirjasto tarjosi jo vuosisadan alussa myös viikkolehtiä luettavaksi, Kirjastoon tulivat tuolloin Uusi Kuvalehti, Peltomies, Kasvatusopin Sanomat, Siipikarjan hoitolehti, Vartija ja Terveystieteidenlehti.

Kaikista kirjaston kirjoista pidettiin tarkkaa lukua ja ne laskettiin jokaisessa johtokunnan kokouksessa. Mikäli kirjoja puuttui piti tarkastaa, että ne varmasti olivat tunnetuilla lainaajilla.

Vaikka kirjoja hankittiinkin säästeliäästi oli 20 vuotta kirjaston perustamisen jälkeen vuotuinen lainausluku 431. Tämä on myös ensimmäinen maininta kirjallainojen määrästä. Luku ei kuitenkaan tuntunut miellyttävän johtokunnan jäseniä, koskapa on todettu seuraavaa: "Koska kunnassa on 540 ripilläkäypää henkilöä, täytynee pitää lainauslukua pienenä, kun ei jokaisen

ripilläkäyvän kohdalle tule yhtäkään lainausta. Puhumattakaan siitä, että noiden ripilläkäypäin lisäksi on vielä joukko lapsia, joille kirjojen lainaaminen ja lukeminen olisi hyödyksi."

Kuitenkin kirjastonhoitajan antaman tiedon mukaan kirjastossa oli paljon kirjoja, joita vuoden aikana ei oltu lainattu lainkaan. Nämä olivat pääasiassa uskonnollista kirjallisuutta. Ilmeisesti juuri tyytymättömyys pieniin lainauslukuihin saikin johtokunnan havaitsemaan, miten tärkeätä on, että kirjasto seuraa aikaansa. Ainoaksi keinoksi ajan seuraamiselle tajuttiin olevan kirjojen vuosittaisen hankinnan. Sillä: "Kirjallisuus tuo ilmi ajan hengen, sen tapahtumat ja kehityksen. Ummehtuneeksi tulee se kirjasto, joka on ajalleen suljettu. Aina on kunnassa niitä, jotka haluavat aikaansa seurata. Niille tulee kirjaston antaa siihen apunsa." (Ote pöytäkirjasta vuodelta 1902)

Suomalainen kirjallisuus kasvoi varsin nopeasti 1900 luvun alussa. Se havaittiin myös Merimaskun kirjaston piirissä ja todettiin miten suomalaisen kirjallisuuden joukossa oli paljon kansankirjastoon otettavaa jos oli hylättävääkin. Valinnoistaan johtokunta antoi kuitenkin itselleen pelkkää kiitosta

toteamalla miten se on työskennelty kirjaston käyttäjien kasvattamiseksi. "Eivät ole kirjaston johtokunnan toimenpiteet kaavoihin kangistuneita", huomautettiin ponnekkaasti.

Mutta jos johtokunnalla oli jossain vaiheessa syytä olla mieltyneet itseensä ei varmastikaan seuraava siirto, joka tehtiin vuonna 1909 ollut omiaan nostamaan kirjaston tasoa. Lainaus-tapaa muutettiin niin, että kun siihen asti lainajaat olivat saaneet itse ottaa mieleisensä kirjan hyllystä, niin nyt päätettiin, että sellainen tapa jätetään pois, koska se kuluttaa kirjoja ja kaikki kirjat järjestettiin uudelleen luetteloon. Luetteloon oli merkitty kirjojen laatu ja lainajaat saivat valita itselleen kirjan luettelon mukaan. Luetteloita tehtiin kaksi. Seurauksena oli ilman muuta huima lainausluvun lasku: kun lainauksia oli tehty kolme vuotta aiemmin 1025 jäi luku nyt 326 lainaan. Kyseinen käytäntö jatkui ainakin vuoteen 1923, joskin siinä havaittiin puutteellisuksia,

Kaiken keskellä kirjastonhoitaja Elisa Olkkonen.

sillä lainajaat olivat jälleen ruvenneet hakemaan myös itse kirjoja hyllystä.

Valitettavasti jää mysteeriksi, milloin kyseinen järjestelmä poistui käytöstä, sillä pöytäkirjoista, joita tämän historiankin laatimiseen on yksinomaan käytetty, se ei käy ilmi.

1930-luvulla ja sen jälkeen tehtyjen pöytäkirjamerkintöjen mukaan ei Merimaskun lainakirjaston historiassa ole tapahtunut mitään mullistavaa. Kirjoja on hankittu suurin piirtein säännöllisesti vuosittain, joskin vuonna 1945 kirjastosta poistettiin kaikkiaan 23 kirjaa, jotka luettiin Neuvostoliiton vastaiseksi kirjallisuudeksi.

Tänä päivänä Merimaskun lainakirjastossa on 2716 kirjaa ja lainaajia

oli vuoden 1979 lopussa 161. Lainoja annettiin 4203 kappaletta. Kirjamääräraha on kuluvalle vuodelle 8800 markkaa ja kirjaston kokonaismenot olivat viime vuonna 17742 markkaa.

Lopuksi

- Hyvä kirja on hyvä ystävä. Se kirja, jota ei kannata lukea muuta kuin kerran ei ole hyvä, (Pastori R. Rainio v. 1902, silloinen kirjaston johtokunnan puheenjohtaja.)

120 vuotta on täyttynyt

Merimaskun kunnankirjasto sijaitsi vuodesta 1931 eli, yli 50 vuotta kunnantalon yläkerrassa 19 m² ahtaassa huoneessa. Vuonna 1984 kirjasto pääsi muuttamaan koulun yhteyteen rakennettuun 150m²:n avaraan tilaan. Kirjaston tilojen moninkertaistuttua voitiin hankkia lisää aineistoa - mm. av -tallenteita kuten äänilevyjä, musiikki- ja satukasetteja jne. - ja nyt oli mahdollisuus myös musiikin kuuntelemaan kirjastossa ajanmukaisilla musii-

asiakaskäyttöön. Kirjastossa on laadittu saaristoaiheinen viitetietokanta Saaristobibliografia, jota päivitetään kirjastossa edelleen ja jota voi käyttää myös internetin kautta.

Vuonna 1997 kirjaston aineistotietoja alettiin siirtää atk-rekisteriin. Aikaa vievä työ oli valmis keväällä 1999, jolloin otettiin käyttöön atk-pohjainen lainaus.

Merimaskun kirjaston aineistoon kuuluu vuonna 2000 n. 14.000 kirjaa ja muuta aineistoa kuten videokasetteja, äänikirjoja, cd-levyjä ja cd-rom -levyjä n. 1000 kappaletta. Kirjastoon tulee tilattuna 30 lehteä.

Lainajia oli vuonna 1999 478 ja lainoja annettiin n. 19.000 kappaletta. Vuonna 2000 lainausluvut ovat kasvussa.

Merimaskun kunnankirjasto pyrkii pienuudestaan huolimatta palvelemaan mahdollisimman hyvin lähinnä oman kunnan asukkaita, mutta asiakaskuntaan kuuluu lainaajia myös läheisistä naapurikunnista.

Merimaskun lainakirjaston kirjastonhoitajat

1880-1881	Juhan Nordlund
1882-1900	Frans Fageroos
1901-1908	Vihtori Mäntylä
1909-1910	Ellen Achren
1911-1912	Atri Achren
1913-1915	Niilo Tuomainen
1916-1934	Lyydia Laaksonen
1935-___	Juho Santalahti
1936-1944	Siro Rauharinta
1945-1949	Laila Kara
1950-1952	Eine Äähälä
1953-1973	reta Kivinen
1974-1994	Elisa Olkkonen
1995-	Päivi Pilikka

Merimaskun lainakirjaston johtokunnan puheenjohtajat

1880-1882	E. Östmansson
1883-1885	Matts Sandelius
1886-1889	Iva Rindell
1890-1900	Kaarle Lehtinen
1901-1904	R. Rainio
1905-1906	Juho Sandelius
1907-1914	Juho Santalahti
1915-1931	Kaarle Pihlman
1932-1945	Hilmer Salonen
1946-1948	Niilo Lahti
1949-1964	Yrjö Västilä
1965-1968	Niilo Lahti
1969-___	Pirkko Färkkilä

kinkuuntelulaitteilla.

Koulun yhteydessä toimiva kirjasto palveli ja palvelee edelleen myös koulukirjastona. Lainaaajien määrän ja lainauslukujen kasvaessa uuden kirjastorakennuksen myötä entinen työläs kaksikorttijärjestelmä lainauksessa muutettiin paremmin toimivaksi detroit -järjestelmäksi, joka oli käytössä atk-pohjaiseen lainausjärjestelmään siirtymiseen asti.

1980-luvun lopulla kirjastolautakunta lakkautettiin ja kirjaston asioita alkoi käsitellä sivistyslautakunta.

Merimaskun kirjastossa siirryttiin tietokoneaikaan vuonna 199___, jolloin kirjastoon hankittiin ensimmäinen tietokone ja internet-yhteys

Otavan saaren riistamailla

Maarit Lineri

I osa Suden pyyntiä ja teerien soidinmenoja.

Ehkä ammoista hylkeenpyyntiä lukuun ottamatta ei metsästys ole koskaan ollut saaristossa muuta kuin pientä lisätuloa, jonkinlainen leivän lisä. Heikki Vismanenkin kertoo, että metsästys on täällä ollut hänenkin aikanaan enemmän harrastustoimintaa kuin kenellekään ammatti.

Jalat vaarassa teeren "kaaveilla"

Kipinän metsästyksensä Heikki sai jo pikkupoikana kuunnellessaan kotiinsa kerääntyneitä metsämiehiä. Metsästäjillä oli tapana illan hämärän muuttuessa pimeydeksi poiketa jutustelemaan lähimpään taloon. Viihdykkeet olivat tuohon aikaan vähissä, joten vierailijat olivat tervetulleita. Emäntä kattoi kahvit kamariin ja isäntä saattoi kielen kirvoitukseksi tarjota vähän miestä väkevämpää. Ne jutut ja se miesten tuoma ilmapiiri kiehtoivat.

Isältään ei kertomansa mukaan Heikki kuitenkaan metsästysintonaan perinyt. Vismasen "pappa" oli kuulemma vain harrastelija metsästyksessä. Heikki kertoo aika kuvaavan tarinan isänsä suhtautumisesta harrastukseensa. "Naapurin isäntä oli tullut esittelemään uutta hanatonta haulikkoaan ja houkuttellut pappaa mukaansa 'kuvastamaan' teeriä Kollolan hakaan. 'Kuvastettaessa' rakennettiin teerien tunnetuille ruokapaikoille pieni koju, jonka ulkopuolelle vietiin pellonlaitaan tai koivuun teeren 'kaave', eli kuva houkuttelemaan ruokapaikalle parvea. Koku oli pieni ja ahdas, kun kaksi raavasta miestä paksuissa tamineissa ahtautui odottelemaan saalista. Pian paikalle lensi ukkoteeri ja isäntä kuiskasi papalle: 'Ammu sää', johon pappa vastasi: 'Ei mull' oo patruunii.' Isäntä siinä näpelöi uuden haulikkonsa kanssa ja kun ahtaassa kopissa olivat jalat puutuneet, siirsi Vismasen pappa jal-

kansa juuri siinä samassa, kun kaverin ase laukesi siihen, missä jalka hetkeä aiemmin oli ollut. 'Kuis sää osasi siirtää jalkas just pois alta?' Siihen oli pappa vaan vastannut, että pyssy on sen verran vaarallinen väline, '... et' siks' määhän en ottanu patruunii fölisse.'"

Susijahtia

Metsästysoikeus ennen nykyisiä metsästysoikeuksia oli vain maanomistajilla. Sitä yleensä isännät muodostivat keskenään jahtiporukan, joka sitten jakoi saaliin keskenään. Paitsi että isännät harjoittivat metsästystä vapaaehtoisesti, oli myös pakollista metsästystä. Tällaista oli nimenomaan suden pyynti. Sudet olivat vielä 1880-luvun puolen välin jälkeenkin suuri uhka karjalle ja myös ihmisille. Heikki Vismanen kertoo tarinaa susista, jotka mellastelivat tuolloin Nousiaisten - Mynämäen - Laitilan suunnalla. Siihen aikaan vielä olivat alta nykyisen kouluiän olleet pienet lapset metsissä vapaana kuljeskelleiden lehmien paimenina. Siitä syystä näidenkin susien saaliiksi joutui varmuudella 24 lasta. Paikallisin voimin ei susia saatu ammuttua, vaan Venäjältä hankittiin "lukaasit" hoitamaan asia. "Lukaasit" olivat erityisesti sudenpyyntiin koulutettuja miehiä. Heillä olikin tuoda mukanaan aivan uusi susien kiinniottotapa - lippusiima. Siinä ensin kartoitetaan jälkien perusteella susien oleskelualue ja sen jälkeen vedetään kaukaa kiertäen sudet kilometrejä pitkä hajustettu lippusiima alueen ympäri. Siimaan jätetään aukko, jonka ulkopuolella odottavat pyssymiehet pakoon yrittäviä hukkia. Näin saatiinkin mellastelleet sudet kiinni. Lippusiima on edelleen käytössä, kun tarvitsee saada vaaraksi käyneet sudet kiinni. Ennen lippusiiman käyttöä oli sudet ajettu verkkojen avulla kuin kalat

Jo aikojen alussa muinaiset suomalaiset valitsivat tämän ankaran ja karun alueen asuinpaikakseen hyvien turkis- ja riistamaiden tähden. Merimaskunkin ensimmäiset asukkaat tulivat tänne paitsi hyvien kalapajien perässä, myös varmaankin hylkeenpyynnin, vesilintujen ja muun riistan tähden.

Sudet olivat uhkana karjalle ja ihmisille vielä 1800-luvun lopulla. Sudenmetsästystä harjoitettiin mm. sudenkuopilla, verkoilla ja haaskalle houkuttellen.

rysään, mutta usein hurjistuneet elukat repivät verkkoja riekaleiksi ja pääsivät pakoon. Joka talolla, jossa vain karjaa oli, oli manttaalin mukaan määrätty kuinka paljon tuli kunkin kutoa susiverkkoa ja montako miestä asettaa susijahtiin. "Fallesmanni" teki

aika-ajoin tarkastuksia ja, milloin eivät verkot olleet kunnossa määräsi hän sakot. Ja kun joku oli ilmoittanut nähneensä suden, kuulutettiin kirkossa jahtivoudin määräyksestä susijahti alkavaksi. Siihen oli kaikkien myös sakon uhalla osallistuttava.

Merimaskun susijahdista on kerrottu myös "Myötätuulta Merimaskussa" -lehdessä 1994.

Heikki kertoo myös, miten susia jahdattiin "houkutuspossun" avulla. "Talvella, milloin sudet olivat nälkäisiä ja liikkuvat helpon saaliin toivossa ihmisasutusten liepeillä, otettiin porras rekeen ja ajettiin meren taikka järven jäällä. Yksi mies ohjasti hevosta, toinen kiljutti possua reessä ja kolmas ampui kiljunnan houkuttelemia susia reen perästä." Tällä hetkellä Suomen susikanta lasketaan olevan noin 80-120 sutta, mutta esimerkiksi Virossa niitä on niin paljon, että vuonna 1998 susia ammuttiin 340. Tosin on Merimaskussakin hajanaisia havaintoja tehty talvisin vaeltavista susista aina viime vuosinakin.

Oravannahat nipussa

Ennen nykyistä turkiseläinten tarhasta olivat metsästäjät ainoita, jotka toimittivat turkkureille tarvittavat nahat. Tärkein suomen turkiseläimistä määränsä puolesta oli varmaankin orava, jota metsästettiin myöskin Merimaskussa. Oravan metsästys oli ainoa, jonka pyyntiaika oli 1900-luvun alussa määräyksellä rajoitettu. Sen metsästysaika oli kaksi viikkoa marras- joulukuun vaihteessa. Metsästysajasta ilmoitettiin julkisesti aina erikseen, sillä se vähän riippui siitä, miten "valmis" katsottiin oravan turkin olevan. Metsästysajan lähestyessä ilmaantui lehtiin useita ilmoituksia, missä isännät kielsivät oravapyynnin alueellaan. Oravan metsästys tarvitsi aina koiraa ja oravaa haukkuvan pystykorvan äänen kyllä harjaantunut korva tunnistaa. Niinpä jotkut opettivat koiransa haukkumaan vain alkuun, kun tämä näki oravan, ja sen jälkeen vain inisemään innokkaasti puun juurella. Näin ei luvattomallekaan alueelle eksynyttä metsästäjää

saatu heti kiinni. Oravan nahat sitten kuivattiin ja niputettiin muutaman kymmenen nahan nippuihin, minkä sitten nimismies "plommasi" sinetillä. Oravannahkaa ei tehnyt tärkeäksi suinkaan koko vaan määrä. Esimerkiksi vuonna 1947 oravia ammuttiin Suomessa noin 2,5 miljoonaa.

Toinen tärkeä turkiseläin oli kettu. Se oli muodissa vuosikymmeniä ja siitä tehtiin lakkeja, puuhkia kauluksia, turkkeja ja paljon muuta. Sen metsästys olikin kannattavaa, sillä 1800-luvulta aina 1930-luvun puoleen väliin siitä maksettiin hyvä hinta. Parhaimmillaan yhden ketunnahan hinnalla sai lypsylehmän. Tosin lehmä ei ollut mikään nykyinen jalorotuinen, eikä kettua saatu päivässä tai kahdessakaan. Lisäksi tienestistä oli aina jakamassa 4-5 isäntämiestä. Kuitenkin siitä saatu ylimääräinen raha oli talvisaikaan, jolloin ei maataloissa ollut niin suuria kiireitä, hyvä lisä.

Ketunmetsästys ilman koiraa oli melko hankalaa, sillä täällä ei ole raudoilla tai myrkyillä pyyntiä harjoitettu. Kirjaston historiikistakin ilmenee, että myrkyllä pyynnistä on täällä saanut sakot, vaikka se vielä pitkään oli pohjoisessa luvallista.

Merimaskun ja Rymättylän oma kettukoiraakanta

Rymättylän ja Merimaskun miesten ketunmetsästys muuttui ratkaisevasti, kun rymättyläinen isäntä osti Turusta Aurajokirannassa olleesta luupista pienen koiranpennun. Koiran rotu ei miehille koskaan selvinnyt, epäilyksenä oli kuitenkin, ettei se ollut kotimainen. Erinomaiseksi kettukoiraaksi se kuitenkin osoittautui, ja siitä tulikin varsinainen Otavan saaren kettukoiraakanta "kantaäiti". Sen pentuja jaettiin vain harvoille ja valituille Rymättylän ja Merimaskun

Otavan saaren kuuluva kettukoirasukua ollut "Hippan" isäntänsä Heikki Vismasen kanssa

kettuporukoiden jäsenille. Niinpä oli Heikki ylen onnellinen, kun sai isältään luvan käydä hakemassa Rymättylästä itselleen arvostetun koiranpennun. Äijälän faari ja Vismasen pappa olivat olleet lautamiehinä istumassa kärkeä Turussa. Käräjillä oltaessa jouduttiin usein yöpymään Turussa ja sillä kertaa olivat miehet iltasella istuneet tropin ääressä ja pappa oli Äijälän faarille kertonut pojan halusta saada koira. Vaari oli luvannut ja niin kävi Heikki perunakoppa pyörän tarakalla hakemassa kuten hän sanoi "kullan kappalan". Samaa koirakantaa oli myös "mante-ran" puolella kettuporukkaan kuuluneella silloisella Karjalaisten vanhalla isännällä. Suomen ajokoiria ei siihen aikaan täällä ollut. Niitä pidettiin kuulemma enemmänkin "herrojen koirina".

Ketunjälkiä myydään

Koska ketunnahasta pitkään maksettiin niin hyvä hinta, oli kettuporukoita useitakin. Ketunmetsästys alkoi marras- joulukuun vaihteessa, kun ketulla ei enää näkynyt "pitkiä korvia". Se tarkoitti sitä, että ketun-

turkki oli kasvanut niin paksuksi, etteivät korvat enää erottuneet selvästi karvan seasta. Metsästäjät odottivat ensilunta, että nähtiin, missä ketut liikkuvat ja paljonko niitä oli. Muutamat innokkaat hakivat jo aamuyöstä jälkiä myrskylyhty kourassa, sillä kirjoittamaton laki oli, että se kuka jäljet ensiksi löytää sen on kettukin. Jotkut porukoihin kuulumattomat "myivät ketunjälkiä" ulkopaikkakuntalaisille ja nämä sitten saattoivat saada metsästyksen osallistumattomilta isänniltä luvan kettujahtiin maillaan.

Merimaskussa on paljon kivilouhikoita ja niissä ketuille

sopivia luolia, joihin ketut tekivät pesiään ja käytäviänsä. Usein pääsikin kettu pujahtamaan sellaiseen, eikä metsämiehillä ollut varmuutta oliko eläin vielä käytävien sokkeloissa vai pujahtanut karkuun huomaamatta. Silloin otettiin kynttilänpätkä, sidottiin se puun karhaan ja työnnettiin luolaston suuaukosta sisään. Kettu ei pitänyt steariinin hajusta, vaan paljasti itsensä aivastamalla. Siitä huolimatta ei kettua useinkaan saatu kiinni, mikäli se oli päässyt käytäviinsä. Ketun pyynti luolasta ei muutenkaan ole ollut Heikin mieleen.

"Kerran oli kettujahti alkanut Villivuorelta ja selvästi nähtiin jäljistä, että sillä oli tapana juosta määrätyn pellon poikki. Niinpä kulkureitille asettui mies passiin, kun Villivuorelta oli jo tulossa ajo. Isäntä kulki tietä ja näki passimiehen piilossa. Tämä kuiskasi isäntää tulemaan myös piiloon: "... kun kettu on just tulos." Isäntä tuliikin ja jäi jännittyneenä odottelemaan repolaisen tuloa. Pian näkyi kettu hyppäävän metsästä ojan yli pellon laitaan suoraan kohti odottelijoita. Isäntä innostui, pomppasi pystyyn ja huusi: "Ja siältä se ny tulee!" Arvata

saattaa, että kettu vaihtos suuntaa, eikä passimiehen mieli mettä keittänyt."

Toinen tarina kertoo kettuporukasta, joka poikkesi taloon kysymään, josko emäntä keittäisi kahvit. "Emäntä lupasi, mutta varoitteli terrierin omistajaa heidän julmasta kollistaan. 'Se kun on niin pahan koiril', ett hyökkää heti pääll.' Koiran omistaja lupasi pitää koiran vierellään hihnassa niin eiköhän asiasta selvitäisi. Siinä sitten katti kyttäsi koiraa ja koira vastaan. Vähitellen, kun kolli läheni, hellitti koiran omistaja hihnaa irti koirasta. Samassa kissa hyökkäsi kuin olisi karvalakin heittänyt koiran naamalle. Pöydän alla kävi aika kapeli ja lopulta säntäsi kissa pakoon hellalle. Hella oli kuitenkin kuuma ja kissa parka tanssahteli kuumalla levyllä hetken, kunnes hyppäsi pankolle. Koira ryntäsi perään ja pankolta alkoi lennellä kuivumassa olleita kenkäräjoja ja saappaita sekä kirvesvarsia ja muita tarpeuita. Lopulta katti selvitti itsensä leipäorrelle turvaan. Koira palasi isäntänsä viereen ja tilanne rauhoittui. - Kyllä kettukoira yhdestä kissasta selviää."

Hevosen jalat piisaminkoloissa

Ahne metsästys verotti kettukantaa kovalla kädellä niin, että 30 -luvun lopulla se rauhoitettiin 5-6 vuodeksi. Samoihin aikoihin alettiin Suomessa tarhata hopeakettua ja se lopettikin punaketun suosion kokonaan. Jo 30 -luvun loppupuolella oli Merimaskussakin pari kettutarhuria. Vielä kun muistaa, että sota vei miehet rintamalle, eikä ketunajoa siksi ollut moneen vuoteen ymmärtää, että kettukanta taas lisääntyi. Lopulta ketuista maksettiin tapporahaa, jotta saatiin kuriin kettuja vaivannut kapi.

Turkiseläimistä Merimaskussa pyydettiin lisäksi vielä piisamia. Ne majailivat pääasiassa Taattisten järven rantavesissä, mutta levisivät myös meren rannoille asti. Niiden talvipesäkekoja näkyi useita vielä 30-40 -lukuilla. Heikki kertoo, että Taattisten järven rantaniityt olivat niin täynnä piisamin koloja, että hevosella ajo rantaniityillä oli hankalaa, kun hevosen jalat upposivat tuon tuostakin koloihin. Vielä 1938 saatiin Merimaskussakin 100 - 200 piisaminnahkaa.

Metsästys oli rankkaa huvia. Varusteet olivat ihan toista luokaa kuin nykyään. Nyt on metsästäjillä tuulen pitävät puvut, kastumattomat ja kevyet 'Goretex' -jalkineet, koirilla tutkat ja isännillä kännykät ja paikannuslaitteet, sekä aseissa kiikaritähäimet. Ennen oli molskihousut, sarkatakki ja kumiteräsaappaat. Usein päivän reissun jälkeen olivat varusteet likomärät, mutta saalis karussa. Siksi uskookin helposti Heikin kertoman, ettei se loppujen lopuksi ole metsästäjälle tärkeä se saalis vaan luonnossa liikkuminen ja sosiaalinen yhdessäolo. Useimmat metsästäjät ovat muutenkin luonnon viljaa nauttiessaan ymmärtäneet myös sen hoidon tärkeyden. Kirjoittamaton ja myös ääneen lausumaton sopimus oli Merimaskun metsästäjien kesken, että viljaa ei korjata yli tarpeen ja, että esimerkiksi jänismetsäällä ollessa ohimennen kaadetaan haapa tai pari jänöille ruoaksi.

Kadonnutta luontoa

Metsässä silmät avoimena liikuessa oppii lukemaan luonnosta monenlaisia asioita. Kuten ilveksen jäljistä hangella; miten emo on kulkenut suoraan ja määrätietoisesti, mutta pentu hypellyt ja leikkinyt matkassa. Vaikkei itse eläimiä ole nähty voi hyvin nähdä ne silmissään pelkkien jälkien perusteella. Joskus metsästäjäkin hakeutuu vain ihailemaan luonnon näytelmää ilman, että mielessä on lainkaan metsästys. Heikki kertoo, miten hän oli usein kuullut puhuttavan, miten hieno on katsella teerien soidinta. Niinpä hän yhtenä toukokuun aamuyön tunteina päätti kokea sen ihmeen. Hän tiesi sopivan soidinpaikan Köylin Kärkölässä ja lähti jo pimeään aikaan odottelemaan teerikukkoja saapuvaksi. Vielä ei näkynyt lintuja pimeyden keskeltä, mutta siipien suhahduksista saattoi kuulla lintujen vähitellen kerääntyvän läheisten puiden oksille. Aamu alkoi valjeta pakkasyön jälkeen, hennosta kuurasta kohosi auringon noustessa usvaa aukean ylle. Sitten aurinko voitti pimeyden, ja valaisi huurteisen pellon. Linnut alkoivat kokoontua lähimmästä puusta yksi kerrallaan

Kynsitulilla rentoutumista metsästyretken lomassa.

aivan hänen silmiensä eteen. Siinä tehtiin pieniä ensi-suhahduksia ja pyrähdysä kuin verrytellen. Selvästi joukon keisari oli keskimmäisenä ja nuorimmat "oppipojat" uloimpana ringissä tämän näytelmän edessä. Pian kuuluvat suhahdukset eivät olleet enää siipien vienoa havinaa, vaan teerikukkojen kurkusta lähteviä uhkaavia ääniä. Siinä pulputettiin ja suhistiin ja aina väliin juostiin pää matalana uhkaavasti toisille elehtien.

Toisinaan kaksi urosta otti yhteen kuin tappelukukat niin, että höyheneet pölsi. Kesken teerien soitimen loikki paikalle jänis samalle pellole hakemaan aamiaista. Teerien menot keskeytyivät kuin leikaten ja kaikki pysähtyivät hetkeksi kurkku pitkänä, nokka samaan suuntaan seuraamaan jäniksen menoa. Kun ne hetken keskeytyksen jälkeen huomasivat tulokkaan vaarattomaksi, ne jatkoivat siitä, mihin olivat jääneetkin. Pulputus ja suhahdukset täyttivät aamun. Heikki seurasi tätä teerikukkojen voimainnäyttelyä mielenkiinnolla.

Naaraat tulivat paikalle vasta paljon myöhemmin ja saivat aina aikaan kukkojen keskuudessa pientä pöyhistelyä. Silloin yrittivät teerikukat tehdä erityisen hyvän vaikutuksen ja suhahtelivat ja pulputtivat entistä voimakkaammin. Naaraat eivät kuitenkaan näyttäneet tuntevan mitään mielenkiintoa asiaa kohtaan vaan kulkivat aivan "muina naisina" pellolla muka syömässä. Heikki kertoo tuon aamun tapahtumien jääneen ikuisesti hänen muistiinsa. "Ei varmaankaan enää yksikään merimaskulainen tule sellaista näytelmää täällä näkemään."

Pahentako nimi paikkaa?

Kirsi Liimatainen

Maanteillä ei välttämättä aina ollut yhtenäistä nimeä kylän alueella. Tien osat saatiin nimetä ahteiden, maanomistajien, tiellä sattuneiden tapauksien mutkien jne. mukaan.

Nimettäessä saatiin jonkun hauskan tai vaikuttavan tapauksen tähden nimetä hyvin yksittäisiä kohteita. Näin kuljetettiin samalla tarinaa sukupolvelta toiselle.

Paikannimet ovat syntyneet ihmisen tarpeesta yksilöidä paikkoja. Ryhmällä on oltava samankaltainen käsitys maailmasta, jotta nimet hyväksytään ja ne saavat vakiintuneen aseman.

Paikannimistö on sitä monikerroksisempaa, mitä kauemmin paikalla on ollut yhtenäistä asutusta.

Paikannimi kertoo eletystä elämästä

Paikannimet ovat usein vanhoja ja ne unohtuvat, esimerkiksi kun paikasta ei ole tarvetta puhua (asutuksen uudistuminen, väestön liikkuvuus, viljelytapojen muuttuminen). Toisaalta paikannimi voi elää pitkään, vaikka vanha kieli on hävinnyt tai muuttunut. Mitä laajemmassa käytössä nimet ovat,

Veräjät oli myös nimetty, siten tiedettiin aina, mistä paikasta oli kyse.

sitä paremmin ne myös säilyvät kielellisessä perinteessä.

Paikannimistö jaetaan luonto- ja kulttuurinimiin, joista kulttuurinimien osuus on luontoonimiä suurempi. Luontoonimiä ovat maastonimet ja vesistönimet ja kulttuurinimiä asutusnimet ja viljelynimet. Sanaston koostumus vaihtelee elinympäristön mukaan: esimerkiksi eskimokielissä on satoja sanoja lumen ja jään luokitteluun.

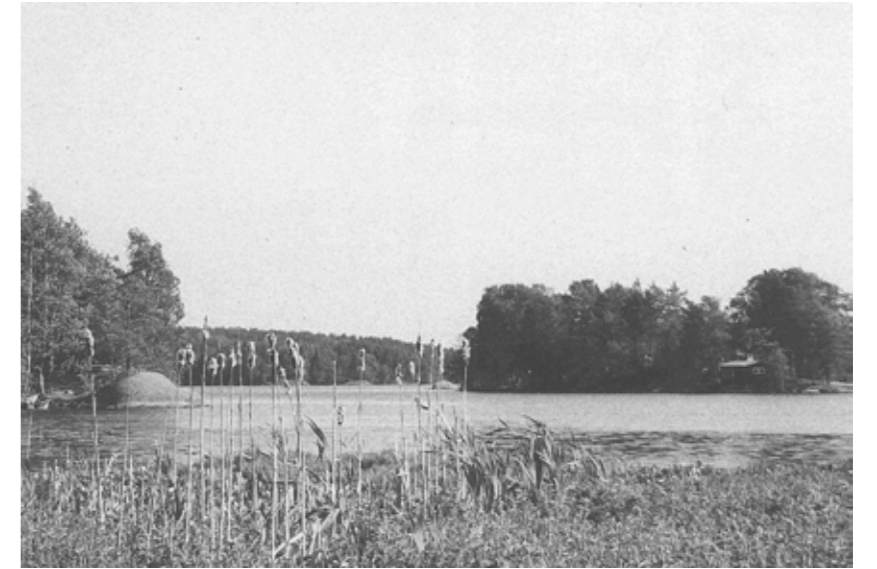
Vanhat paikannimet talteen

Suomen paikannimistöä on tallennettu vuodesta 1915 alkaen, mutta pääosa kokoelmista on koottu vasta 1950-luvulta alkaen, parin vuosikymmenen aikana. Suomenkielisten alueiden paikannimistön kokonaismäärä on noin 2,5 miljoonaa. Paikannimien määrää ei voida tarkalleen tietää, koska se on kulloinkin elossa olevan väestön nimitietämyksen summa.

Kerättävän aineiston on oltava sekä luotettava että monipuolista: nimillä voi olla merkittävä historiallinen dokumenttiarvo tutkimusaineistoina (esim. historian- ja kielentutkimus) ja käytännön tarve (esim. kartat).

Paikannimien tutkiminen vaatii niiden syntyyn ja käyttöön liittyvän kulttuurikonstein selvittämistä. Yksitulkintaisten paikannimien asiasta on täysin ymmärrettävä, mutta monitulkintaisten nimien alkuperä saattaa joskus jäädä vain arvailujen varaan.

Kirjoitus on lyhennelmä intendentti Kirsi Liimataisen pitämästä alustuksesta Merimaskun kotiseututalolla Kollolassa 21.8.2000

Paikannimet paitsi erottavat esimerkiksi eri järvet, saaret ja niemet toisistaan myös yhdistävät alueen ihmiset samankaltaiseen käsitykseen maailmasta.

Talojen nimet olivat tottakai tärkeitä. Itse talojen lisäksi nimettiin ympärillä olleet niityt, metsät, pellot kalliit metsäaukeat ja kaikki, joiden paikallistaminen oli pubeessa tärkeitä.

Kirjallisuutta:

Itkonen Terho, Nimestäjän opas, SKS, uusinta painos, ilmestyy syksyllä/talvella 2000.

Kiviniemi Eero, Perustietoa paikannimistä, SKS, Suomi 148, Mänttä 1990.

NIILO LAHTI - MERIMASKUN MONITOIMIKANTTORI

Kalevi Lahti

Merimaskun kirkkokuoro Merimaskun kirkon kuorissa 1950-luvun alkupuolella. Altaritaulu "Jesus pelastaa hukkuvan Pietarin" oli tuolloin alttari-ikkunan peittona.

"Oi Kaanaanmaa" soi heleästi, kun lapsikuoro avusti. Kuoron johtaja dir.cant. Niilo Lahti istuu lasten takana, edessä keskellä. Kuka vielä tunnistaa laulajat? Muistaako joku vuosiluvun, kenties tilaisuuden ja päivämäärän?

Isäni oli nuoruudessaan kouluttanut räättäiliksi, ammatissa vaadittavat tiedot ja taidot kehittyivät oman räättäili-isän ohjauksessa; räättäiliä hänestä ei kuitenkaan tullut. Isäni voi sanoa sattumalta valinneen tulevan ammattinsa, sillä hänellä kotona ei ollut musiikillista esikuvaa. Tiedän isäni harrastaneen musisointia (mandoliini) yhdessä nuoremman veljensä (viulu) kanssa vain harrastusmielissä. Musiikin harrastaminen muuttui kuitenkin ammattiin

johtavaksi opiskeluksi Helsingin kirkkomusiikkiopistossa, josta hän sai päästötodistuksen v. 1927. Ensimmäinen työpaikka oli Heinolan maaseurakunnassa, josta hän n. 1/2 vuoden jälkeen siirtyi Halsualle vuosiksi 1928-1941.

Vaativa kuoronjohtaja

Ensimmäisen kerran isäni valittiin Merimaskuun v. 1941, josta hän "piipahti" v.1943-44 Luvialle, palaten Merimaskuun ja toimien siellä eläkkeelle siirtymiseensä asti v.1969.

Eläkkeellä ollessaankin hän hoiti entistä virkaansa vt. kanttorina aina v.1972 saakka.

Kirkollisten toimitusten säestämisen lisäksi oli keskeisellä sijalla v.1941 perustetun kirkkokuoron johtaminen. Kuoronjohtajana isäni oli tarkka ja vaativa, jota kuvastanee hänen omakin arvionsa kuorolaisen asemasta: "Kuoroon liittyminen on vapaaehtoista, sen sijaan kuoron jäsen on vastuussa kuoron johtajalle." Isäni vaativuuskaan ei näytä olleen esteenä, sillä pitäjän kokoon nähden voidaan 30 hengen kirkkokuoroa

pitää varsin hyvänä saavutuksena. Kuoron esiintyminen ei suinkaan rajoittunut ainoastaan kirkollisiin tilaisuuksiin, sillä kuoro oli käytettävissä myös ns. maallisen musiikin esittämiseen - kuoro onkin esiintynyt useissa kesä- ja muissa vastaavissa juhlissa.

Turkistarhausta ja vaatturin verstaasta

Kirkkokuoron toimintaan uhrattu aika ei koostunut pelkästään kuoroharjoituksista, sillä varsinkin sodan jälkeisinä vuosina, jolloin kaikesta oli pulaa, oli pulaa myös nuottimateriaalin hankkimiseen tarvittavista varoista; näinkin suuren kuoron vaatimat nuotit oli käsin kirjoitettava.

Alussa mainittua räättälän ammattitaitoa tarvittiinkin varsinkin sotien jälkeisinä vuosina, jolloin Merimaskun kanttorilakin sai luovuttaa yhden huoneen vaatturin verstaaksi. Muistan elävästi, kuinka merimaskulaisten tuomat vanhat vaateparret - myöskin oman perheen - saivat uutta ilmettä isäni ratkottua saumat ja käännettyä vaatteen - vain harvoin voitiin tehdä pukuja, puseroita ja housuja kaupasta hankitusta kankaasta.

Merimaskun kanttorilassa on myös harjoitettu turkistarhausta. Turkistarhaukseen, minkkien kasvatukseen innosti isäni ystävä Bruno Paavola, merimaskulaisia hänkin. Minkkien, joita enimmäkseen oli n. 200, hoito oli koko perheen vastuulla - Bruno Paavolan tiedot ja neuvot olivat myös korvaamattomana apuna kanttorilan turkistarhavuosina.

Merimaskun kanttorista oli todella moneksi

Pappilaan ja kanttorilaan oli aina kuulunut määräala puutarha- ja viljelysmaata, joidenka viljelystä saatava lisäansio oli tarpeen elätettäessä viisilapsista perhettä. Kanttorilan puutarhan lisäksi oli isäni ostanut

tonttimaan, johon 60-luvulla rakennettiin omakotitalo. Tonttimaan käsitti myös pelto- ja puutarhamaata, jossa oli parhaimmillaan useita kymmeniä omenapuita. Viljelyyn tarvittavan tiedon isäni, luonteelleen tyypilliseen perusteelliseen tapaansa, hankki alan kirjallisuuteen perehtymällä. Puutarhamaasta saatiin lisäksi perheen tarvitsemat vihannekset ja juurekset, joidenka vastuullinen hoito oli pääasiassa uskottu viisihenkiselle lapsikatraalle.

Tärkeimpänä elämänikäisenä harrastuksena isälläni oli maalaustaide. Taulut, joidenka aiheet hän usein otti luonnosta, ovat lahjan muodossa löytäneet tiensä lukuisiin sukulais- ja ystäväperheisiin. Maalausharrastukseen liittyi läheisesti suruadressien suunnittelu, joista muutamia painatettiin ja olivat seurakunnan käytössä. Onpa isäni osallistunut kunnan viiristä järjestettyyn suunnittelukilpailuunkin, valituksi tuli kuitenkin toinen ehdotus.

Metsästyksen ja kalastuksen eivät olleet vieraita harrastuksia isälleni, varsinkin Halsuan vuodet olivat aktiivista eränkävynnin aikaa, jolloin kolmen ajokoiran voimin käytiin jänismetsällä. Merimaskun aikana mielenkiinto oli lähinnä kalastuksessa.

Pidetty, oikeudenmukainen mies

Edellämäinittujen harrastusten lisäksi ja voitaneen sanoa pääasiallisena "harrastuksena" oli kiinnostus yhteisten asioiden hoitoon kunnan eri elimissä, niin Halsualla kuin Merimaskussakin. Itselläni, eikä muillakaan sisaruksillani ole tietoa siitä, kuinka isäni alkoi kiinnostua yhteisten asioiden hoidosta; mihinkään poliittiseen puolueeseen hän ei koskaan kuulunut. Jo Halsualla asuessaan hän oli kunnanvaltuuston jäsen ja toimi 2 v. valtuuston varapuheenjohtajana, Halsuan Palovakuu-

tusyhtiön toimitusjohtajana, Halsuan Osuuskassan hoitajana sekä useiden yhteisöjen tilintarkastajana. Merimaskuun siirtyttyään voi isäni "vauhdin" sanoa vain kasvaneen, sillä tuskin oli mitään kunnan lautakuntaa tai kirkon hallintoelintä, joissa hän ei olisi ollut jäsenenä tai puheenjohtajana, kunnanhallituksen puheenjohtajana hän oli vv.1957-68.

Isääni muistellessa on voimakkaimmin jäänyt mieleeni hänen pyrkimyksensä kanssaihmiöiden oikeudenmukaiseen ja tasapuoliseen kohteluun.

Niilo Vihtori Lahti (Eura 1899 - Merimasku 1986)

- Helsingin kirkkomusiikkiopisto v.1927
- Heinolan maaseurakunta v.1928
- Halsua v.1928-41
- Luvia v.1943-44
- Merimasku v.1941-42 ja v.1945-69

(osa-aikaisena vt. kanttorina 1969-72)

Kunnalliset luottamustoimet (Halsua)

- kunnanvaltuusto v.1937-41
- kunnanvaltuuston vpj. v.1937-39
- useiden lautakuntien jäsenenä ja sihteerinä
- tilintarkastajana (Merimasku)
- kunnanhallituksen pj. v.1957-68
- useiden lautakuntien jäsen ja pj. v.1946-75
- tilintarkastajana

Menneen kesän kuvasatoa

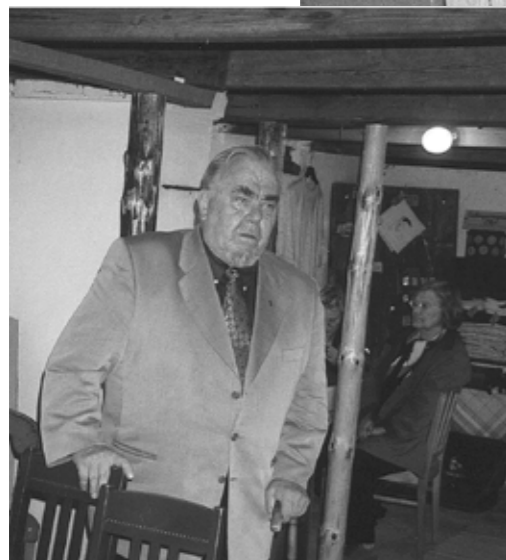

Kollolan Kotiseututalon näyttelyn pääteemana oli viime kesänä 30-vuotias Särkäsalmen silta. Sen johdosta oli Kollolassa sillan historiasta kertova näyttely ja koko kesän pyöri video sillan rakennusvaiheista ja juhllisista vih-

kiäisistä. Vaikka yleensä kaikkien suurempien hankkeiden vaiheista on olemassa hyvinkin tarkkoja dokumentteja, ei jostain syystä Särkäsalmen sillan rakennusvaiheita ole tallennettu juuri lainkaan. Särkäsalmen sillan rakennus oli

kuitenkin aikansa suurimpia silta-hankkeita, joten rymättyläläisen Harri Räikän tekemä kaitafilmi on ainutlaatuinen dokumentti sillan rakentamisesta.

Hauskoja juttuja muisteltiin puolin ja toisin. Yksi hauskimista oli tarina sillan yli vedetystä vihkiäisnauhasta. Se osoittautui liian lyhyeksi ja jatke jouduttiin kiireen vuoksi kiinnittämään hakaneuloilla.

Kolmekymmentä vuotta sitten Rymättylän kunnanvaltuuston puheenjohtajana toiminut Leo Mustranta muistelee.

Sillan rakentamiseen suuresti vaikuttanut, silloinen kunnanvaltuuston puheenjohtaja Erkki Väinö kertomassa Särkäsalmen sillan vaiheista.

Kesän tärkeimmäksi tehtäväksi oli päätetty saattaa Kräkilän myllyn entisöinti päätökseen. Myllyvanhuksen piti saada vielä punamulta pintaansa, että se jaksaisi taas taistella säiden armoilla ajan kulu- tusta vastaan. Urakan valmistuttua vietettiin yhteislaulun merkeissä "Hämyiltä" myllyn juurella. Myllymäellä syötiin maistuvaa uutispuuroa ja nautittiin todella leppeästä elokuun illasta.

Mylly on jo saanut punamullan seinäpintoihin ja räystäslautoihin. Muut puuosat viimeistellään tervaamalla. Tervaaamassa Antero Lehtonen taustalla ja Heikki Randell etualalla.

"Kyllä siitä hyvä tulee", tuumivat Eila ja Matti Lehtonen

Uutispuuroa jakamassa seuran sihteeri Terttu Kraemer ja johtokunnan jäsen Raili Mäkilä

Puuronryöntiä tahditti Leo Salonen

Tunnetko tuolisi?

Terttu Kraemer

Varhaisasumukset olivat yleensä yksihuoneisia savupirtejä, joissa irtohuonekaluja oli tuskin ollenkaan. Sisustus muodostui lähinnä kiinteistä seinänvierellä olevista penkeistä sekä jykevistä pöydästä. Vähitellen kuitenkin uloslämpivät uunit syrjäyttivät savu-uunit, asumuksiin alettiin rakentaa useita huoneita erilaisiin käyttötarpeisiin ja niin tulivat myös irtohuonekalut.

Renessanssin varhaiskaudella 1550-1620 tuolit olivat vielä harvinaisia. Varhaisemmista tuolimalleista on vain arvailuja, koska suomalaisesta asumisesta ja huonekaluista on hyvin vähän kirjallisuutta. Voitaneen kuitenkin levinneisyyden ja rakenteen nojalla olettaa, että vallitsevana tuolityyppinä olisi ollut ns. tolppatuoli. Toista tällä aikakaudella

kysymykseen tulevaa tuolia voidaan kutsua tappijalkatuoliksi. Molemmat mallit ovat alkujaan keskieurooppalaisia talonpoikaistuoleja, jotka ovat meilläkin levinneet melko laajalle alueelle.

Tuolin esi-isät

Arkkutuoli, jossa on säilytystila istuimen alla, tunnetaan jo esihistoriallisista löydöistä. Tässä yhdistyy jo hyvin vanha perinne uudempaan kulttuurityyliin. Toisen säilytystilana toimiva istuin on

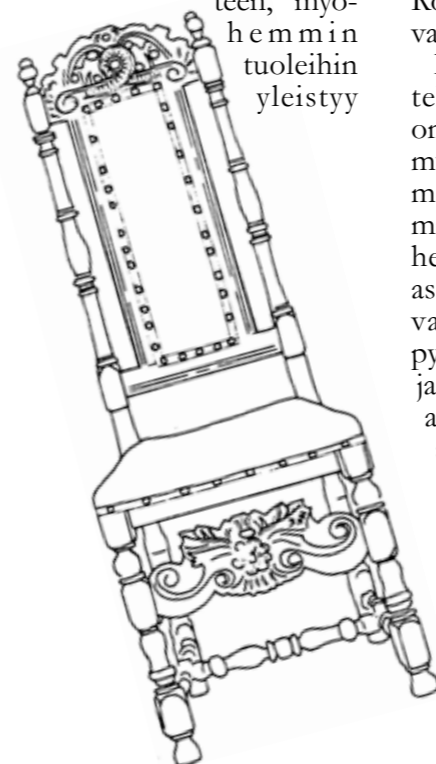
haapapölkystä kovertamalla tehty pönttötuoli. Sillä on muinaisia esikuvia Välimeren maiden antiikista asti. Tolppatuoli on kuitenkin hyvä renessanssityylin edustaja. Tolppatuolin suoria, usein veistämällä muotoiltuja jalkoja yhdistää toisiinsa kehä tai kehät. Takajalat jatkuvat suorina selkänojaksi ja hartialauta on vaakasuora.

Vähitellen tämä hollantilaisperäinen renessanssituoli levisi Lounais-Suomeen ja Pohjanlah-

den rannikolle. Tämän tyyppinen suoralinjainen tuoli oli meillä käytössä parisataa vuotta. Myöhemmissä malleissa selusta saattoi vaihdella ja siihen omakuttiin vaikutteita asianomaisen aikakauden tuoleista. Tällainen mukailtu renessanssituoli sisälsi runsaasti veistoksia ja oli maalaus- ja koristeltu. Niitä annettiin myötäjäisiksi tai morsiuslahjoiksi. Niihin maalattiin usein myös nimikirjaimia ja vuosilukuja.

Nahkapehmusteet ja kierteissorvaukset yleistyvät
Siirtyminen renessanssista barokkiin tapahtui miltei huomattomasti. Hollantilaismalleihin alettiin lainata vaikutteita englantilaisista ja ranskalaisista malleista. Jalan tukirakenteet muuttuvat, tuoli saa kiinteän nahkapehmusteen, myöhemmin tuoleihin yleisty

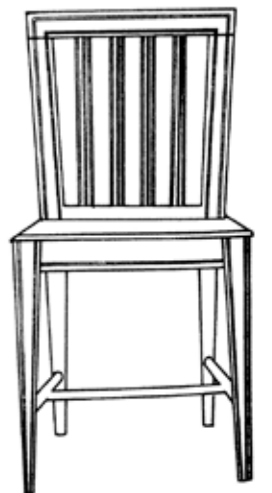

kierteissorvaus ja n. 1665 istuin ja selusta saavat rottinkipunoksen. Noin 1670 vaiheilla syntyvät korkeaselkäiset barokkituolit, joissa oli pysty raskaskoristeinen selkälauta ja usein niissä oli koristeena kruunu. Talonpoikaistuoleihin barokkipiirteitä siirtyi kuitenkin varsin vähän. Korkealla selustalla ja selkälaudalla varustetut tuolit, joita meillä tavataan rannikkoalueella kaupunkien välittömässä vaikutuspiirissä, kuulunevat näihin.

Eläinten jalat esimerkkeinä

1700-luvun alkupuolella tuolin tärkein kehitys tapahtui Englannissa varhaisrokokoon (kuningatar Annan tyyli) vaikutuksesta kevyempään suuntaan. Tuolin jalka saa siron eläimen jalkaa muistuttavan kaartuvan muodon, selustasta tulee kaartuva ja sen keskustassa on säännöllisesti balusterin muotoinen selkälauta; istuin kehineen tehdään usein irralliseksi. Rokokoajalla kaareutu-

vat linjat olivat tyyppisiä. Rokokoon tuolit olivat vaikeita tehdä, eivätkä ne siis kansanomaistuneet. Kaartuvien jalkojen muotoileminen on monille pikku-mestareille tuottanut vaikeuksia, minkä vuoksi he ovat tyytyneet helpompiin ratkaisuihin. Oikeastaan on pystytty omaksumaan vain selkälauta, muu rakenne pysyy renessanssiasuisena. Sen sijaan talonpoikaisrokoko-nimellä alettiin valmistamaan puoliteollisesti kalustoja, joista tuli erittäin suosittuja maaseudun vauraissa kodeissa. Varsinkin Länsi-Suomessa yleistyi rokoko-vaikutuksesta ja osittain kirkkomaalarien tekemänä maalauskoristelu kansanomaaisissa huonekaluissa. Kotimaisissa tuoleissa on taas jalopuisia esikuvia

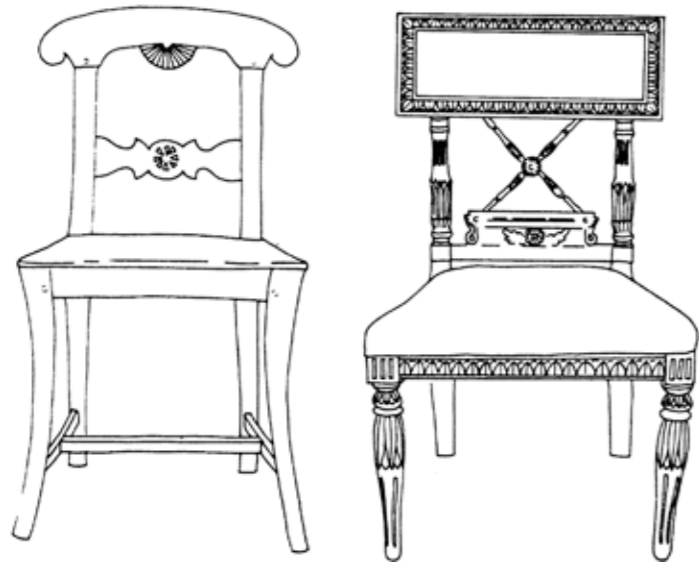
koitettu jäljitellä ruskealla värillä. Vuosisadan loppupuolella tuolit maalattiin tavallisimmin myös keltaisiksi, punaisiksi ja helmenharmaiksi, mutta myös sinisiksi.

Kiinnostus antiikkiin

Tällä ajalla on käytössä lukuisia eri tuolimalleja ja paljon sekamuotoja. Kustavilaisajan varhaiskaudelle 1770- ja 1780-luvulle kuuluvat ranskalaistyyppiset kiinteäselustaiset tuolit sekä englantilaistyyppiset lyhytselustaiset tuolit, jotka ovat

meillä olleet erittäin suosittuja. Tuolien selkälaudassa käytettiin säleikköä tai säleikköryhmää, jonka alkumuotona näyttää oleen lyhdeaihe. Vielä 1800-luvun alkupuolella tuolissa käytettiin renessanssin rakennetta, jota on elävöitetty rokoko-kaarileikkauksilla ja kustavilaisella selustalla.

1800-luvun alussa levisi laajalti Eurooppaan Thomas Sheratonin mallin mukaiset tuolit, jotka edustivat myöhäiskustavilaista tyyliä. Tuolien selustan muoto oli Sheratonilla useimmiten nelikulmainen; erityisesti hän suosi maljakko- ja lyyra-aiheita. Erittäin suosituksi Suomessa kehittyi Sheraton-muunnelmien pohjalta tehty säleikköselustainen tuoli, joka sai myös jyrkemmän talonpoikaisen vastineen.

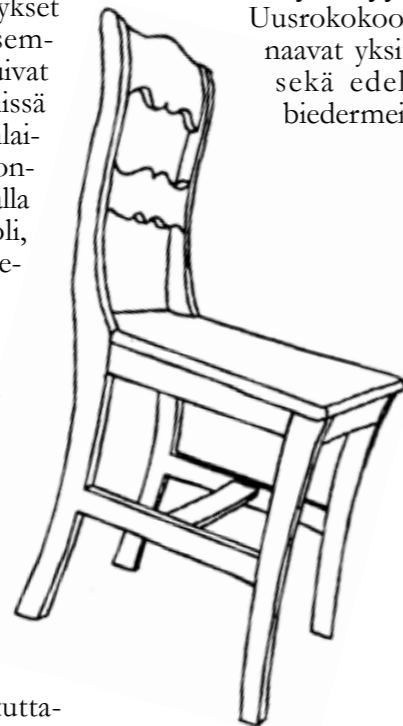

Hartialaudat selän mukaisiksi

Kustavilaisen tyylin ja empiren välille ei voida vetää tarkkaa rajaa. Silmiinpistävimpinä eroina olivat ornamentiikassa messinkiheloitusten ja voimakkaiden reliefien käyttö. Hartialauta kaartui voimakkaasti korostetusti selän mukaisesti. Uutena piirteenä on myös taaksepäin taipuva selkänoja, mikä mahdollisti herrasmiehille ns. ratsastusistunnon; frakin hännäkset eivät rypistyneet. Varhaisemmissa empiretuoleissa taipuivat takajalat taakse, myöhemmissä tulee etujalkoihin vastaavanlainen taivutus eteenpäin. Talonpoikaistuoleissa on empireajalla yleisin kustavilainen säletuoli, mutta myös lukuisia empiremalleja on jäljitelty.

Muotoilu pehmenee

Biedermeiertyyllissä saatiin aiheita uusklassisuudesta ja englantilaisesta Adam-tyylistä. Empiren verrattuna niiden muotoilu on pehmeämpää ja selkänojan kaari jatkuu yhtäjaksoisena sarjaan ja etujalkoihin. Hartialaudan alapuolella on vanhemmissa tuoleissa selkälautaa muistuttava koristeellinen pystytuki, kun sen sijaan nuoremmassa tuki on

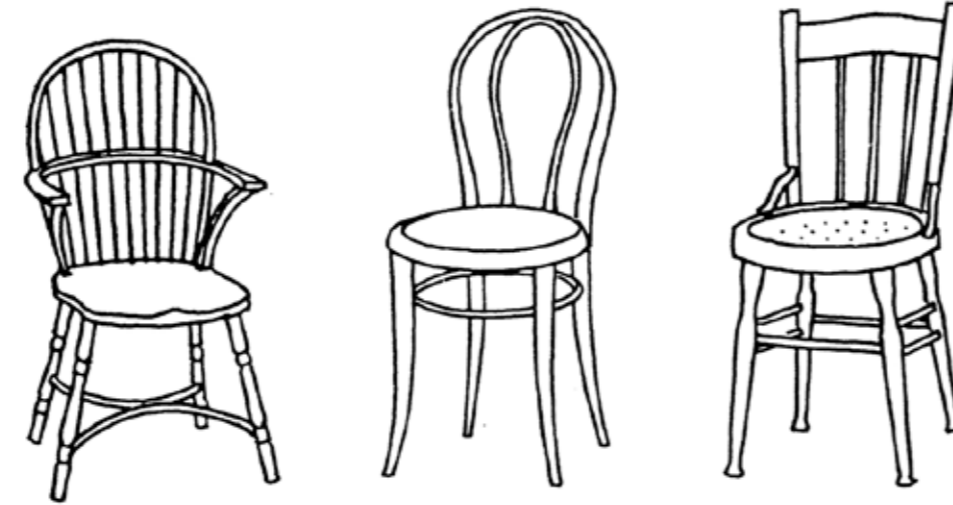

poikittainen.

Materiaalina on tavallisesti kiilloitettu mahonki tai visakoivu; koristelu on yleensä niukkaa. Lounaissaomalaiseen malliin kuului ominaisena piirteenä peltan eli amatsonikilven muotoinen hartialauta sekä alareunan palmettikuviot ja välipuu keskellä olevine rataskuvioineen.

Pehmusteiden käyttö yleistyy

Uusrokootuolit lainaavat yksityiskohtia sekä edeltäneestä biedermeieristä että

mäisessä vaneritehtaassa, Wiikari Oy:ssä Karkussa tuolia alettiin valmistaa 1890-luvulla.

Pinnatuolit

Talonpoikaistuolina alkaa pinnatuoli 1850-luvulla ratkaisevasti syrjäyttää muita tuolimalleja. Niitä alettiin valmistaa massatuotantoja ja edullisuutensa sekä käytännöllisyytensä ansiosta niistä tuli suosituimpia tuoleja. Niitä myytiin mm. markkinoilla ja ne kelpasivat niin kauppiaiden saleihin kuin pieneläjän mökkiinkin.

Myös Billnäsin tehdas alkoi valmistaa pinnatuoleja. Niiden tarina alkoi hyvin luonnollisesti;

työkalujen varsia valmistavalta puusepänosastolta jäi runsaasti jättepuuta. Sitä ei haluttu heittää pois, ja niin tehtaassa puusepät alkoivat valmistaa pinnatuoleja ja muita yksinkertaisia kalusteita. Ensimmäinen pinnatuoli tehtiin koivusta vuonna 1891. Malleja ei suunniteltu, ne syntyivät. Esikuvina käytettiin Amerikasta tuotuja kalusteita. Myöhemmin siirryttiin koivusta tammeen. Billnäsin eritoten myyty kaluste oli kirjoitustuoli numero 360, josta vuoden 1923 luettelossa kerrottiin: "Valmistetaan kiillotetusta täystammesta. Varustettu kierrinrakenteella, jolla tuoli asetetaan parahultaisen korkeudelle, johon ei vaikuta tuolin kierteleminen. Myöskin keinuva."

Suomessakin tulla tunnetuksi funktionalismi. Metalliputkesta ja taivutetusta koivusta valmistetut runkorakenteet tulivat markkinoille, mutta yleistyivät varsin hitaasti. 1930-luvulta lähtien olivat matalat kaarevilla käsinojilla varustetut topatut nojatuolit ja sohvut suosittuja.

Tästä eteenpäin monet tyyli-suunnat ovat nähneet päivänvalon, kuitenkin muoti-ilmiöt ovat olleet yleensä lyhytaikaisia. Onneksi tänä päivänä vanhoille arvokkaille huonekaluille osataan antaa arvoa ja ne ovat erittäin haluttua tavaraa.

Kollolan tuolit

Elokuun viimeisenä sunnuntaina Kollolan kesäkahvion teemana oli "Tunnetko

tuolisi?". Tästä aiheesta oli sanoin ja kuvin pienimuotoinen näyttely sekä Museovirastolta lainattuja diakuvia. Samalla huomattiin yhtymäkohtia kahvion tuoleihin, jotka itse asiassa edustivat monia eri tyyli-suuntia. Selvästi oli nähtävissä vielä vaikutteita jopa renessanssityylistä.

Uuskustavilaisuus

1860-luvun lopulla uusklassismi eli uuskustavilaisuus syrjäytti uusrokoon. Tuolien selkänojat muuttuivat soikeiksi tai kilpimäisiksi; sorvattujen sivutolppien yläpäästä koristettiin uurnamuotoisilla nupeilla. Myös etujalat sorvattiin. Huonekalut tehtiin saksalaisen mallin mukaan jyrkiksi ja koristeltiin runsain veistoksia ja sorvauksia. Tammi oli yleinen valmistusmateriaali.

1900-luvun tyylit

Pariisin maailmannäyttelyssä murtautui esiin jugendtyyli ja 1920-luvun alkupuolella salkoi

Terve- tuloa

Osuuspankkiin

Saat maan parasta pankkipalvelua juuri sellaisena kuin itse haluat. Toivotpa henkilökohtaista palvelua tai hupputekniikkaa, Osuuspankista saat asiantuntevan ja luottettavan kumppanin talousasioitteesi hoitoon.

Tule käymään - kerromme Sinulle monta hyvää syytä olla paikallisen Osuuspankin asiakas! Tervetuloa! www.osuuspankki.fi

MERIMASKUN

OSUUSPANKKI

Puh. 02-4369 777

Tervetuloa läheiseen kauppaan
kirkonkylän rantaan!

MERIMASKUN RANTAMARKET

Avoinna: Ma-Pe klo 10.30 - 19.00
La klo 11.00 - 16.00
Su klo 11.00 - 15.00

MAJOITUSTA TAATTISTEN TILALLA

- mökeissä ja huoneissa, kodassa ja laavulla
- 1700 -luvun pakarissa onnistuneet juhlat ja kokoukset
- valmistumassa keväällä uudet kokous- ja juhlatilat
- retkeilyä, hevosajelua, ratsastusta

Karin & Markku Aaltonen, Merimasku

P. 02-4369 583, 0400-828 108, www.kolumbus.fi/taattistentila

• NAANTALIN • KUVAAUS

- FOTOTARPEISTO
- VALOKUVAAMO
- KEHYSTÄMÖ
- VALOKOPIOT

Tullikatu 12, 21100 Naantali, Puh. 02-435 1454

Säästä hyvän päivän varalle.

Kun satanen tai pari siirtyy säännöllisesti erilliselle tilille, säästöt karttavat kuin itsestään. Tule konttorimme tekemään säästösopimus. Säästöjen turvin hyviä päiviä on helppo viettää. Säästäminen avaa mahdollisuuden myös kanta- tai avainasiakkuuteen.

Merita

MeritaNordbanken
Puh. 334 2505

Puutavaraa
Rakennustarvikkeita

Naantalin
Rakennuspuu

Taimontie 21
Puh. 02-435 1358

KÄSITYÖPANKKI

Palhteentie 2, Merimasku (kirkonkylässä)
Puh/Fax: 02-4369 434

KAHVILA JA KOTILEIPOMO, KÄSITYÖMYYMÄLÄ

- Tilauksesta kotileipomon tuotteita: kakut, voileipäkakut ym., - ruokatilaukset
- Kokous-, koulutus- ja juhlatilan vuokrausta n. 30 hengelle, - saunatilojen vuokrausta
- Käsitöiden myyntinäyttely, - Taidenäyttelyt
- Käsityötarvikkeiden myynti
- Sisustustekstiilien suunnittelu ja valmistus
- Kädentaidon kurseja tilauksesta
- Siivous- ja kodinhoitopalvelut

Avoinna Ma-Pe 12.00 - 18.00
La 10.00 - 15.00

Emme palvele pyhäpäivisin